

A gyűlölet iskolapéldája

Gyöngyöspatai cigányoknak ítélt 99 millió forintot a bíróság elkülönített, alacsonyabb minőségű oktatás miatt, amire az Orbán-kormány – közvetlenül a közvéleményszonda után – a szívéhez kapott, és úgy döntött, oktatással fizet. Mintha nem tanult volna semmiből. Vagy nagyon is. A végtelenül abszurd történet egyvalamire megtaníthat: az iskolai szegregáció a szegények, közte a cigányok gettósodásának egyenes következménye, és ez többre kerül az országnak, mint amennyit a szégyenletes nyomor elviselésének a felszámolása igényelne. De a Fidesz a szegény- és cigányellenes utat választja, egyebek között a magyar rasszizmusindex miatt.

BALASSA TAMÁS – F. SZABÓ KATA – KÖVESDI PÉTER

Felforrtak az indulatok az öt évig tartó pereskedést lezáró ítélet után. Miután a kormány megneszelte, hogy a többségi társadalom nem venné jó néven a cigányoknak adott ajándékpénzt, úgy gondolta, hasznot húz a helyzetből. Ha már senki nem figyel, majd fizet, de addig kielégíti a közvélemény vele egyetértő részének a gyűlöletigényét. Setét Jenő civil jogvédő aktivista szerint a Fidesz-kormány nem először igyekszik beleavatkozni folyamatban lévő bírósági ügyekbe vagy bírál döntéseket azzal az indokkal, hogy az ítélet vagy a lehetséges verdikt sérti az emberek igazságérzetét. „Ott volt Devecser, ott volt a meggyilkolt győri kézilabdázó esete, vagy amikor Balog Zoltán, akkor még miniszterként önként ment el a nyíregyházi bíróságra, hogy megvédje a kormány „szertarteljes” szegregációs politikáját. Gyöngyöspata és a börtönkártérítések ügye arról szól, hogy mindig lehet találni a társadalomban olyan csoportokat, akiket ellenségnek lehet beállítani, ha a hatalomnak arra van szüksége. Most eljött a gonosz, nyereszkeskedő ügyvédek ideje, ők kerültek fel a céltáblára. Hála istennek csak a kilences kört kapták, a tízes még mindig a romáké” – mondja ironikusan az aktivista. Szerinte „ez a társadalom sajnos igen nyitott arra, hogy az olyan konszenzuális ügyeket is beáldozza, mint a bírói függetlenség, ha közben a rasszista indulatait kiélheti”.

Havas Gábor szociológus úgy látja: a megítélt gyöngyöspatai kártérítéssel kapcsolatban a társadalomban meglévő cigányellenesség motiválhatja a kormányt. „Ez egy tudatos felépített kommunikációs stratégiának tűnik. Valószínűleg van mérésük arról, hogy így további

híveket lehet szerezni vagy a már-már elpártolókat vissza lehet csábítani” – véli a szociológus.

A probléma a miniszterelnök kijelentései nélkül is súlyos L. Ritók Nóra szerint. A terepen dolgozó szakember úgy látja, a rendszerváltás óta mulasztások sora vezetett a jelenlegi helyzethez. Nem volt olyan kormány, amely felvállalta volna a hosszú távú stratégia kialakítását. Bár kisebb-nagyobb hatékonyságú programok mindig voltak, ezek minden kormányváltásnál törölődtek. „A szembenézés a szegregációval sosem történt meg, de a jelenlegi kormány alatt tovább romlik a helyzet. A romák integrációjához rengeteg előítélet tapad, és rossz megoldási kísérletek vezettek oda, hogy ezzel az ügygel nem lehet szavazatokat szerezni. A gyöngyöspatai ügybe az ellenzék sem áll bele annyira, mint a szakértők, civilek. Tudják, hogy a szavazók jelentős része előítéletes, nem érti a probléma mélységét. Nehéz megértetni velük, hogy azok a dolgok, amik miatt ők elutasítják a generációs szegénységben élő, zömében roma családokat, nem személyes döntéseken alapulnak, hanem a rossz rendszerből fakadó szükségszerűségek, kényszerek. Kívülről, a tünetek alapján úgy tűnhet, mintha ezek – például a több gyerek vállalása – a szabad akarat körébe tartozó, szándékos döntések lennének. Pedig a terepen azt látjuk, hogy éppen az akarás képessége tűnt el. Éspedig azért, mert soha nem kaptak olyan oktatást, amely elmozdíthatta volna őket a holtpontról. A baloldali kormányok sem tudtak végigvinni ígéretes programokat, a mostani kormánynál már a kísérleteket sem látjuk, helyette sokszorosára erősödött az oktatási szegregáció” – mondja L. Ritók Nóra.

FOLYTATÁS A 2. OLDALON

Kijátszott cigánykártya

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

Havas Gábor szociológus a '70-es évek óta kutatja a falusi szegénység okait, s ezen belül a cigányság helyzetét, a szegregált oktatás jelenségét. A Szociológiai Kutatóintézet nyugalmazott főmunkatársa állítja: Magyarországon a szegregáció folyamatosan erősödik, ami szorosan összefügg az érintett csoportok társadalmi kirekesztettségének növekedésével. A társadalomban meglévő alapállás szerint „a cigányok nem dolgoznak rendesen, nem hoznak semmi hasznot, ezért ne is kapjanak ilyen-olyan támogatásokat”. Sokak mélyen gyökerező érzete mellett azonban mindig számosan voltak hajlandók elfogadni, hogy csak valamiféle szolidaritással lehet változtatni ezen a helyzeten, és ehhez kormányzati-szakpolitikai intézkedéseknek is kell társulniuk. A 2000-es évek baloldali kormányzásának utolsó éveiben volt egy érezhető romlás, akkor megváltozott a közvélemény hozzáállása, és erodálódott az addig elég sokakban meglévő együttérzés.

Fekete személyik

„Az, hogy ne adjunk pénzt a cigányok kezébe, nem újdonság, és nem a Fidesz találta ki. Tessenek emlékezni a monoki polgármesterre, az azóta börtönviselt Szepessy Zsoltra, aki kitalálta a szociális kártyát, amit »megkajált« a társadalom nagy része”, mondja Setét Jenő. Az aktivista

szerint a szegregáció, a hétköznapi rasszizmus nem a Fidesszel kezdődött és nem is vele fog befejeződni. De nem is a baloldali kormányokkal, mert évszázados hagyománya van a magyar társadalomban és történelmében. „Emlékezzünk csak, nem is volt olyan régen, amikor a többségi társadalom simán koncentrációs táborokba küldte a saját polgárait, köztük cigányokat is, és hogy még az '50-es években is megkülönböztető, fekete személyi igazolvánnyal látták el az országon belül vándorló cigányokat. (Ezeket az igazolványokat ideiglenesen adták ki, a jogosultságot évenként felülvizsgálták. Akitől megvonták az okmányt, gyakorlatilag törvényen kívüli lett – a szerk.) A rendőrségen még a '80-as évek végén is külön foglalkoztak a cigánybűnözéssel, állandóak voltak a razziaik és a kényszermosdatások a cigánytelepeken. Készültek olyan rendőrségi oktatófilmek, amelyekben azt taglalták, hogy a lopás cigány genetikai sajátosság. Ez olyan, mintha azt mondanánk, hogy a futballhuliganizmus angol genetikai sajátosság.”

Havas Gábor szerint az úgynevezett „túltámogatási mítosz” már a szocializmusban is kimutatható volt. Sokan vélték úgy, hogy a cigányok túl sok támogatást kapnak, és ezt nem érdemlik meg. Csalog Zsolt ugyanakkor már az 1980-as Bibó Emlékkönyvben érvekkel és bizonyítékokkal alátámasztva mutatta be, emlékszik Havas Gábor, hogy

az igazán komoly pénzeket mozgó és nagy társadalmpolitikai hatású elosztási formákból sokkal kisebb arányban részesült a cigányság, mint bármely más csoport. Egyetlen szerény kivételt talált, a minimális összegű helyi segélyezést, amiből a cigányság jobban jött ki.

Setét Jenő szerint sajátos magyar attitűd, amikor a többség érzi magát elnyomottnak és üldözöttnak a cigányokkal szemben, miközben gyakorlatilag minden hatalom az ő kezükben van: a politika, a rendőrség, a közigazgatás, a sajtó. És közben arra hergelik a nem cigány többséget, hogy a cigányok kiszípolozzák, elnyomják a magyarokat. „Erre szoktam mondani, hogy két forradalom között mi csak cigányok lehetünk, kizárólag akkor lehetünk magyarok, ha meg kell dögnünk az országért. Aztán egyszer csak meglesznek döbbenve, ha egy cigány és egy nem cigány ember között elcsattan egy pofon.”

Kormányzati cinizmus

A romák szegregációja nagyjából egyenes vonallal írható le az elmúlt évtizedekben, néhány apróbb kitéréssel a normalitás irányába. Setét Jenő szerint. „A Medgyessy-kormány idején jelent meg egy értékelhető integrációs politikai szándék, és akkor voltak erre uniós források is. 2006-ra viszont az akkori baloldali politikai elit érthetetlen módon elkezdett kifáradni ebből. Valószínűleg szavazatszerzési szempontból nem érte meg nekik belevágni a cigányok közoktatási elkülönítésének témájába.”

Havas Gábor azt mondja: több kormányzat különféle időszakaiban

szerepet kaptak a populista megfontolások, de odáig egyetlen kormányzati erő sem ment el, hogy „ennyire cinikusan, elfogadhatatlanul dolgozzon a szegények kirekesztésének mindennapi megvalósításán”. Amikor 2006 után drasztikusan lecsökkent a szocialisták népszerűsége, akkor ezen a téren is megjelentek a populista politikák. Segélyt csak családonként egy ember kaphatott, és inkább az Út a munka világába-jellegű programokat erőltették, emlékeztetve a jelenlegi Orbán-kormány munkaalapú társadalmára. „Senki nem vitatja, hogy ha van mód rá, akkor a rendszeres foglalkoztatás az egyik legjobb lehetőség arra, hogy a szegények kikerüljenek a nyomorúságból. De a közfoglalkoztatással ez nem érhető el, és hiába a munkaerőhiány is, ha a cigányság nem rendelkezik megfelelő képzettséggel. A közmunka a legtöbb esetben valamiféle álfoglalkoztatás, mondván, »dolgozzanak csak a büdös cigányok«, még ha az egésznek nincs is semmi értelme. Ráadásul a közmunkásnál kiszolgáltatottabb emberfajta nem nagyon van.”

„A nyomorult, kiszolgáltatott, szegény helyzetből következő cigány szubkultúra túlélése is garantált.”

Amire beindultak volna a szegregációellenes programok, addigra a Fidesz hatalomra kerülése az egésznek véget vetett. Az Orbán-kormány szembement mindennel, ami addig történt, a programokat leállította, a minisztériumi háttérintézmények szakértőit elküldte.

Havas Gábor szerint a Fidesz folyamatosan azon dolgozik, miként lehet még nehezebb helyzetbe hozni a leszakadó társadalmi csoportokat, köztük a cigányságot. „Az első abszurd lépések egyikével lecsökkentették a tartós munkanélküliek segélyét, a megélhetéshez amúgy is nevésségesen kevés 28 500 forintról 22 800 forintra. Ezzel szokta szembeállítani a kormányzati propaganda, hogy a közhasznú foglalkoztatás kiszélesítésével többeknek tették lehetővé a kiszámítható havi jövedelmet. Közfoglalkoztatás azonban a '90-es évektől mindig volt, és egészen a Fidesz hatalomra kerüléséig a munkabére azonos volt a minimálbérrel. A kormány tágította ugyan a közmunka-lehetőséget, de a munkabért a minimálbér 73 százalékára csökkentette, majd 8 év alatt odáig nyílt az olló a kettő között, hogy a közfoglalkoztatott bére a minimálbérenek alig több mint 50 százalékára olvadt.”

Elkerített nyomor

És hogy mi következik akkor, ha az antiszegregációs politika kimerül a cinikus, populista és uszító döntésekben? Havas Gábor szerint „alapjáraton” ennek a szegény, leszakadó rétegnek a bővített újratermelődésével és ennek növekvő társadalmi költségeivel kell számolni. „Mindez nemhogy nem csökkenti a mélyszegénységben élők számát, még lehetetlenebbé téve a kitörést a nyomorból, hanem növeli. Mert ugyan a cigányoknál is csökken a születések száma, de kisebb mértékben, mint más csoportokban.”

A szociológus úgy látja: a többségi társadalomnak azon része, amely támogatja a Fidesz kirekesztő, szegény- és cigányellenes politikáját, abban bízik, hogy el lehet szigetelni ezeket a csoportokat, és létrehozhatók olyan szegregátumok, cigánytelepülések vagy már inkább kistérségek, amivel csökkenthetők a feszültségek. Mert aki csak tud, elköltözik, és csak a legszegényebbek maradnak. Ez a kontrasztelekciós folyamat zajlik már az '50-es évek második tévesztésétől kezdve. Egyre nagyobb térségek válnak gettóvá, és az iskolai szegregáció sok esetben csak következménye a lakóhelyi szegregációnak.

„Ezeken a helyeken olyan körülmények vannak, amelyek a kitörési lehetőségeknek a halvány esélyét sem adják meg, a tankötelezettségi korhatár csökkentése is ebbe az irányba mutat”, mondja Havas Gábor. Felidézi: a cigányság körében a tanulmányaikat befejezők között 20-25 százalékos a funkcionális analfabéták száma. Mivel nem képesek hatékonyan hozzájárulni az anyagi javak termeléséhez, ezért a Fidesz kirekesztő politikája hosz-

szabb távon növeli az eltartásra szorulókat számát. „Ennek a népességnek a nagy része tömbökben él, ezért ennek a nyomorult, kiszolgáltatott, szegény helyzetből következő szubkultúrának a túlélése is garantált. Ez önmagában is gátja annak, hogy bármi jó irányba forduljon: sokakban nincs motiváció a tanulásra, a változtatásra. De a reménytelen helyzetben lévők számát jelentősen csökkenteni lehetne, és ez megérné a társadalomnak is. Forintosítva megérné. Egy közgazdasági elemzés kiszámolta, hogy mennyi költségcsökkentést jelent az államnak egyetlen cigány tanuló, aki nem áll meg a nyolcadik osztály végén, hanem megszerzi az érettségit”, sorolja az érveket a szociológus.

Kapóra jön a cigányiskola

A Toldi Tanodát és a hozzá kapcsolódó közösségfejlesztési programokat működtető Igazgyöngy Alapítvány vezetője, **L. Ritók Nóra** szerint abban gyakorlatilag minden szakértő kivétel nélkül egyetért, hogy a romák esélyeinek kiegyenlítéséhez vagy legalább a helyzetük fokozatos javításához az oktatáson keresztül vezet az út. És bár a nemzetközi példák az USA-tól Nyugat-Európáig az integrált oktatás eredményességét mutatják a szegregálttal szemben, Magyarország egyre határozottabban az utóbbi útra lép. Ez a gondolat pedig nem ritkán a pedagógusok körében is támogatásra talál, dacára a szakmai evidenciáknak.

„Semmi nem ösztönzi ma Magyarországon a pedagógusokat, hogy az integrált oktatás hívei legyenek. Amikor az oktatási szegregáció ilyen mértékben felerősödik, sok pedagógus olyan helyzetbe kerül, amiben teljesen eszköztelen. Nem tud mit kezdeni azzal a problémahalmazzal, amit ezek a gyerekek behoznak az iskolába. Ettől elindulnak a kiegészítő útján, és elkezdnek a napi túlélésre játszani, képtelenek a hosszú távú gondolkodásban, a megoldáskeresésben partnerek lenni. A napi kudarcok miatt mindenki a könnyebb út felé menne, és egyszerűen nem akarják ezeket a gyerekeket integrált formában tanítani, mert az plusz pedagógiai munkát igényel” – magyarázza L. Ritók Nóra, aki arra is felhívja a figyelmet: nem pedagógiai karrier a Magyarországon leszakadó térségek iskoláiban tanítani, a sikert a tehetséggondozásban mérik, azok a pedagógusok vannak jutalmazva és kiemelve, akiknek a diákjai eredményesek a tanulmányi versenyeken. Ebben a helyzetben nem csoda, hogy a legtöbben olyan iskolákban szeretnének tanítani, ahol nincsenek hátrányos helyzetű gyerekek. „Az oktatás ezt a problémát soha nem fogja egyedül megoldani, komplex problémakezeléssel a szülők generációjával is foglalkozni kell. Már ők, sőt a nagyszülők sem kapták meg az oktatástól azt a municiót, amellyel másféle jövőképet építhetnének maguknak. Ehhez másfajta munkakultúrára lenne szükség az ágazatok között, ettől viszont olyan messze vagyunk, mint Makó Jeruzsálemtől” – mondja a pedagógus, aki azt tapasztalja, ezek a gyerekek arra a kérdésre, hogy „mi lesz, ha nagy leszel?”, sokszor azt válaszolják, „köz-munkás”.

A szabad iskolaválasztás bevezetését a rendszerváltás után mindenki úgy élte meg, mint a demokrácia egyik nagyszerű vívmányát. De már akkor látni lehetett volna, hogy ez szegregációhoz vezethet hosszú távon. Az első másfél évtizedben a tendencia még kezelhető volt, később a baloldali kormányok az uniós támogatásokat ahhoz kötötték, hogy legyen kötelező esélyegyenlőségi szempontokat is figyelembe venni az akkor még önkormányzati tulajdonú iskolákban. Ez viszont 2010 után már nem volt szempont, sőt az egyházi iskolák helyzetbe hozása tovább súlyosbította a szegregációt. Az egyházi iskolák kiszippantották az államiakból a jobb státuszú gyerekeket, ahol többnyire a hátrányos helyzetűek maradtak.

„Az oktatási szegregációt csak központi, állami intézkedésekkel lehet megoldani, nem látok más megoldást. A programot már az óvodában kell kezdeni, a többségi gyerekek közé a megfelelő arányban kell betenni a hátrányos helyzetű, szegénységben

élő, roma gyerekeket. Nagy türelemmel, felmenő rendszerben, kellő szakmai támogatással és nagyon sok pénzzel ezeket az intézményeket integráló iskolává kell tenni. Ez ott valószínűleg meg, ahol legalább két iskola van, és az arányok megváltoztatásával egy

szerecsesebb helyzet alakítható ki. A teljesen szegregálódott településeken más módszer kell” – mondja L. Ritók Nóra.

Szerinte egyértelmű, hogy mindez települési szinten nem kezelhető. Annál is inkább, mert a szülőket nem lehet arról meggyőzni, hogy a gyerekeiket egy osztályba kell tenni a „problémákkal”. A polgármesterek sem érdekeltek a szegregáció felszámolásában. Nekik is megfelel, ha külön iskola van a romáknak, mert szeretnék helyben tartani a jobb státuszú családokat. Tartanak tőle, hogy a családok elköltöznének, ha más településre kell vinni a gyerekeiket.

Az iskolai szegregáció felszámolása látszólag senkinek nem érdeke, a téma egyik szakértője, Kertesi Gábor 2015-ben mégis azt mondta az Indexnek: az együttnevelés nem rontja le a nem roma gyerekek teszteredményeit. Az egyetlen hazai hatásvizsgálat azt mutatja, hogy ha az egyik csoport teljesítményjavulása kicsit a másik rovására is megy, össz társadalmilag érdemes meghoznunk ezt az áldozatot. A középosztálynál ezek a többnyire kismértékű veszteségek nem sokat számítanak a valódi életesélyek alakításában. „Az viszont nagyon is valószínű, hogy a hátrányos helyzetű, illetve roma tanulók tömeges szegregációja végletesen szétszakítja a társadalmat, ami mindenki számára élethetetlen világot eredményez.”

A fülke vagánya

„Az egész folyamat fonáksága az – mutat rá Havas Gábor –, hogy a Fidesz támogatóinak egyre nagyobb részét teszik ki a leszakadó, nyomorult falvakban ragadt cigányok. Részben a migránsdemagógia miatt, a bevándorlóktól való félelmükben, részben a helyi cigány kiskirályok miatt, akik gyakran helyi kisebbségi önkormányzati vezetők, de nem ritkán uzsorások, munkabevételek fölött diszponáló alvállalkozók. Ők hajtják

3,29 pont

– ennyi a cigányokkal szembeni 2019-es hazai rokon-, vagy inkább ellenszenvindex értéke az 1–9-es skálán. A migránsok négy éve vették át a vezetést a kutatás 2006-os kezdete óta masszívan vezető cigányoktól, és jelenleg 2,81 ponton állnak. A migránsokkal azonosított arabok és feketék 3,28 és 3,80, a zsidók 5,23, a svábok 5,79 pontot értek el.

Egy 2018-as elemzés szerint a roma gyerekek majdnem 50 százaléka olyan iskolába jár, ahol ők vannak többségben. Ezeket az intézményeket extrém mértékben szegregált gettóiskoláknak nevezik, jelenleg a hazai általános iskolák 14 százalékában van roma többség.

el a szerencsétlen, kilátástalan helyzetű cigányokat a szavazófülkébe, és kényszerítik őket a kormánypárti szavazásra. Térképpel igazolható tény, hogy ahol többségben vannak vagy kizárólag cigányok laknak egy településen, ott 80-100 százalék közötti arányban választották a Fideszt.”

A szociológus szerint ma még nem lehet tudni, hogy „a kormányzati szempontból is kockázatos, Gyöngyöspatára rakódó populista uszítás” változtat-e a népszerűségi arányokon, vagyis nem veszítenek-e a cigány szavazók körében annyit, amennyit a populizmus hoz a nem cigányok között.

Setét Jenő szerint a romák társadalmi viselkedése soha nem választható el a többségi társadalom mozgásaitól. Amikor az ország általában jobbra szavaz, a romák is jobbra szavaznak. „Amikor a romák majd úgy látják, hogy az alsó középosztály nem keresi a maga kis külön alkuit, és próbál kiegyezni a jelenlegi hatalommal, hanem nekimegy a hatalomnak, akkor a romák is ott lesznek mellettük. Amikor a baloldal volt hatalmon, akkor a cigányok nagy tömegei ott álltak a baloldal mellett. Kérdés persze, hogy az megérte-e nekik? Abban viszont hiszek, hogy a romák támogatása nélkül nem győzhetett volna sem Karácsony Gergely, sem Pikó András.”

Nem is az az igazi kérdés az aktivista véleménye szerint, hogy a 800 ezres cigányság mikor ér el oda, hogy kiálljon, és megbuktassa a kormányt, vagy csak ne szavazzon rá. „A kérdés inkább az, hogy a 9 milliós magyar többség mikor jut el oda, hogy miután ellopták a nyugdíjpénztári megtakarításait, elvették a trafikját, a családi pótlékját, szétlopták az országát, elkeresse ezt a politikai eli-

tet. A cigányság ebben a játszmában olyan, mint a pingponglabda. Azt sem kérdezik meg, mi a véleménye a meccsről?”

Tavaly április óta Vecsei Miklós, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat alelnöke lett „a diagnózisalapú felzárkózási roma stratégia előkészítésének és végrehajtásának koordinálásáért felelős miniszterelnöki biztos”. Elmondása szerint az elmúlt másfél évtized terepmunkájának civil és egyházi tapasztalatait felhasználva dolgozott ki stratégiát a romák felzárkóztatására, amely „A fogantatástól a foglalkoztatásig” címet viseli. Tavaly azt nyilatkozta a Népszavának, háromszáz olyan „cigányfalunak” számító település van, ahol sürgős beavatkozásra van szükség, első körben harminc faluban indítják el a programjukat. Négy-öt település dolgozik együtt,

ahol helyismerettel rendelkező szakemberek döntenek arról, mire költik a rendelkezésükre álló pénzt, a helybéliekkel egyeztetve.

„Úgy tapasztalom, hogy ebben a programban elindult a helyi, speciális problématerképek felrajzolása – mondja L.

Ritók Nóra. – Toldon éppen ebben a hónapban interjúztattunk meg minden ötödik háztartást egy 200 kérdéses kérdőívvel, hogy minél pontosabb legyen e kép a helyzetükről. Nekem kicsit hiányzik a programból a közösségfejlesztési fókusz, én abban hiszek, hogy újra kell építeni ezeket a közösségeket, képessé kell tenni őket a maguk megszervezésére. Egy biztos: ez egy nagyon költséges vállalkozás lesz, ha végre beleállnak a politikai döntéshozók. De minden egyes nap, amit elmulasztunk azzal, hogy nem nézünk szembe a problémával és nem kezdünk el dolgozni, tovább mélyíti a problémát.”

EDDIG BÍRTÁK AZ ILLIBERALIZMUST

A gyöngyöspatai csak egy azoknak a pereknek a sorában, amit a károsultak az iskolai életük során elszenvedett szegregáció miatt indítottak. Az Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyerekeknek Alapítvány (CFCF) számos érintett képviselőjében járt el az elmúlt több mint egy évtizedben, a gyöngyöspatai ügy lezárulta után viszont befejezik a tevékenységüket, az „illiberalis demokráciában” nem látják értelmét a működésnek. Eseteik közül emlékezetes volt a kaposvári Pécsi Utcai Általános Iskola ügye, amelyről több jogerős bírósági ítélet is megállapította, hogy szegregálja a roma gyerekeket, végül a Kúria az intézmény fokozatos bezárása mellett döntött, 2017 óta nem indíthatnak új osztályt. A roma telepen élő gyerekeket a város többi iskolájában osztják szét. Tavaly év elején több mint tíz év pereskedés után mondta ki a bíróság, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériuma (Emmi) felelős azért, hogy majdnem harminc iskolában szegregáltan oktatták a roma gyerekeket. Az iskolák közül 11 a fővárosban van. A bíróság kötelezte a minisztériumot: utasítsa az iskolákat deszegregációs terv kidolgozására. A CFCF-nek nem sikerült elérnie az iskolák bezárását. A kártérítési perek közül sem a gyöngyöspatai az első. Mint azt a 168 Óra megírta, Csörög falu egykori cigány diákjai már megkapták a nekik megítélt pénzt, miután a 12 évig húzódó bírósági ügy peren kívüli megegyezéssel zárult. Nyolc egykori roma tanuló fejenként 1–1,4 millió forint közötti összeget kapott.